

הלכות שפת סימן רמד

ביאורים ומוספים

[משנב ס"ק יג]

אף שהוא מפרסם שעשה זה לצורך ישראל, מתר, שזה לא נקרא צדין מלאכת ישראלי¹³ וכו', דאם היה האינדיהודי מסתת אותם בשפת סמוך לבנין, אין נכון הדבר, משום מראית העין¹⁴.

וכן לגבי מי שצוה לנכרי לעשות עבורו נעלים, כתב לקמן (סי' רנב ס"ק כג) שאף שרואה את הנכרי עושה את הנעלים בשבת, מ"מ אינו צריך למחות בו, ואפילו אם לא קצץ עמו, כיון שעדיין לא נקרא שם ישראל עליהן, שהרי אם ירצה הנכרי יכול למכר לאחר ולעשות עבור ישראל נעלים אחרות, ולכן נחשב הדבר שאינו עוסק במלאכת ישראל.

ולגבי ישראל ששוכר נכרי שינער את פשתו בחצרו [של ישראל], כתב בשע"צ לקמן (סי' רנב ס"ק יז) שנכון להקנות לנכרי את הפשתן בערב שבת כדי שיהיה שייך לנכרי, ואז יהא מותר לנער בחצר ישראל, אם עושה כן בקבלנות, ואף מנהג העיר לעשות כן בקבלנות.

[משנב ס"ק טו]

כדי לשקעם בהבנין, על-פני השכוחו כמחבר, וצריך למחות בגידו¹⁵.

וקבלן ישראל שבונה בית עבור גוי, ולוקח קבלן גוי להמשיך את המלאכה בשבת, כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ג סי' ל) שמותר לעשות כן, משום שכל האיטור במלאכת מחובר הוא דוקא כשמתקן הנכרי בית של ישראל, אבל לא כשהבית הוא של נכרי, וכמבואר לעיל (ס"ק יד) שאפילו אם רק האבנים והקורות הן של הגוי הרי זה מותר. וכל זה דוקא כשאינו קובע את מלאכתו בשבת, אך אם קובע את מלאכתו רק לשבת, הדבר אסור, כמבואר בשו"ע לקמן (סי' רמז ס"א).

[משנב ס"ק טז]

עין לקמה מה שכתבנו בזה¹⁶.

שם (ס"ק כ) כתב, שבדיעבד לאחר סיתות האבנים ותיקון הקורות, אם האינדיהודי עשה זאת בקבלנות, יש לסמוך על דעת רבנו תם ולהתיר לשקעם בבנין.

[ביה"ד"ה או לקצר]

ועל-פני צריך עיון למעשה¹⁷ וכו', דרכו לשכור לפעמים בעצמו את השכירים שתקפיו לשכיריים, ולקף לא נקרא תו שם קבלנות על הבנין¹⁸.

ולתת לנכרי כלים שאינם במחבר, כדי שיעשה בהם מלאכה במקום מפורסם, כשכל בני העיר נוהגים ליתן לנכרי בקבלנות, כתב לקמן (סי' רנב ס"ק כה) שמותר, משום שלא יבואו לחושדו שהוא שכיר יום, ואין איטור בזה אלא כשעושה את המלאכה בבית ישראל.

ובזמנינו, שהנהוג הוא שהקבלן הישראלי שוכר את פועליו הנכרים כשכירי יום, כתב בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ד סי' נב) שאף אם ישכרם בקבלנות יהיה אסור לו להעבידם בשבת, שכיון שכולם יודעים שנוהגים לשכרם כשכירי יום, יבואו לחשוד בו שמה שכירי יום הם אצלו, ואסור להעסיקם מעיקר הדין.

והאחרונים השיגו על טעמו, ודעתם דאין נפקא-מנה בזה הענין בין רבים ליחיד¹⁰ וכו', והנה אפלו אם נאמר דבש"ל רבים ליכא חשדא, מכל מקום הסכים המגן-אברהם שאין להתיר לבנות בית-הפנסת בשבת בקבלנות, איכא חילול השם¹¹ וכו', מתר להניח לאינדיהודי לבנותו פשהוא בקבלנות¹².

ובביאור דברי אחרונים אלו, כתב הא"ר (ס"ק א) שאדרבה, באיטור דרבנן חוששים לחשד גם בשל רבים, משום שקל בעיניהם לעבור על איטור דרבנן, ודוקא באיטור דאורייתא מבואר ברמ"א (יו"ד סי' קמא ס"ד) שאין חוששים לחשד בשל רבים.

והוסיף המהרש"ם (דעת תורה ס"א) בשם שו"ת מהרי"א (או"ח סי' נג), שלגבי בנין בית הכנסת יש לחוש שמא יאמרו שלצורך מצות בניית בית הכנסת עוברים הם על האיטור (ויחשדום לעוברי עבירה בשוגג). ובדעת המג"א הסובר שבשל רבים מותר, ביאר בשו"ת נודע ביהודה (או"ח מהדו"ת סי' קג), שאדרבה, ככל שהאיטור יותר חמור, כן יש לחוש יותר לחשד (כמבואר בתוס' ראש השנה כד, ב). וכיון שהתירו בשל רבים אפילו באיטור דאורייתא, כל שכן שהתירו כאן שאינו אלא איטור דרבנן.

והגר בעיר שרובה נכרים, ועובדי העיריה מפנים את הובל בשבת, כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ה סי' קה) שבמקום שנהגו בכך היתר יש ללמד עליהם זכות שגם אם מפנים את הובל מחצרו של כל אחד ואחד, מ"מ זה נחשב כשל רבים שאין בהם חשד, ואף על פי שהעיריה לוקחת מיסים על כך, מ"מ לא גרע הדבר מקבלנות, כיון שיכולים הם לעשות זאת באיזה יום שירצו, וגם אין בכך אלא איטור דרבנן שהרי בזמנינו אין רשות הרבים דאורייתא, ושאר המלאכות הנעשות על ידיהם בשעת פינוי הובל לא איכפת לנו שעושים אותם על דעת עצמם, כיון שליהודים הגרים שם אין שום ענין שיעשו זאת דוקא באופן זה, ולכן אין בזה חילול השם. והוסיף שהיתר זה הוא בין לדעת המג"א שברבים אין חשד, ובין לדעת החולקים עליו, כיון שידוע שהעיריה עושה כן, ולא שייך חשד, וגם כיון שלא שייך באופן אחר הרי זה נחשב כגרף של רע. וכל זה הוא ללמד זכות על מקום שנהגו בכך להיתר, אבל אם לא נהגו היתר כתב שם שאסור.

וסיים בשו"ת מנחת יצחק שם, שבאופן זה, ראוי להוציא מערב שבת את מיכלי האשפה אל מחוץ לחצרות היהודים אל הרחוב, וכפי שכתב המג"א שתיקון הרחוב לא נקרא על שם ישראל [ועוד, שהאשפה היא הפקר], וכפי המבואר בשו"ע לקמן (סי' רנב ס"א) שמותר למכור לנכרי סמוך לחשיכה, אם יצא הנכרי מפתח בית ישראל מבעוד יום.

(11) וטעם זה, כתב המג"א (ס"ק ח) ששייך יותר לגבי בניית בית הכנסת, אך תיקון הרחוב בפנינו הובל אינו נקרא כל כך על שם ישראל.

ושוחטים היוצאים לשחוט בחוץ לארץ בעיר של גויים ואין שם ישוב ישראל, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ד סי' עב) שאין הם רשאים לעשות מלאכתם בפרהסיא ביום טוב שני של גלויות, משום חילול השם, כיון שדבר כזה עלול להתפרסם מיד במקום ישוב יהודים שבאותה מדינה, ויש בזה זלזול חמור ביום טוב שני. ועוד, שיש לחוש שמא יאמרו הנכרים שידועים שיום טוב שני של ישראל הוא, שישראל מזולזלים ביום המקודש להם, ויש בזה חילול השם.

(12) ואם לא ירצה הנכרי לבנות בקבלנות, ויש חשש שמא יתבטל בכך בנין הבית הכנסת לגמרי, כתב לקמן (סי' רעו ס"ק כב) שיתכן שאף על ידי שכירות מותר.

הלכות שבת סימן רמד

באר הגולה

ג שם התוספות
הקורא"ש
מהרי"א
דירושלמי שם בפנים
קמא דצבדנה ונה

סעיף יד: **ב** [*] (יד) ל'פסל האבנים ולתקן הקורות, אפלו בביתו של אינו יהודי אסור, פינון (טו) דלצרך מחבר הוא. (טז) ואם עשו כן, *לא ישקעם בפנין: ההגה (יז) ויש אומרים דאם אינו מפרסם שהוא של ישראל, (יח) שרי

שערי תשובה

לא נמצא, רק מראש נפר שדחה גם התור, והתורה שכתבה: חזרתי על כל הצדדים ולא מצאתי התור כו', ע"ש. ולפי מ"ש המג"א דבשל רבים ליכא חשדא היה נראה צד התור גם כזה, דמ"ש המג"א: בהכ"כ בקבלנות לא רצו הגדולים להתיר כי בזה חזקנו כו', והביא שם טעמא לא שרף בזה שעושה מחזין לעירו. ועין בא"ר שכתב ד"ל דשבות אף ברבים איכא חשדא, וצ"ע. ועין בשו"ת תפארת צבי סימן י' בקהלת שבונים בהכ"כ בקבלנות ע"י א"י ותא"י רוצה לבנות בשבת, ואם לא יצוהו אפשר שיתבטל הבנין וכפ"ה הפסד יותר משני מאות ר"ט¹ שצ"ע ל'שלם לו בחנם בכדי להכשיר נזקו משכירות פועליו, והביא שם מתוספת שבת בשם בה"ט שאם יש חשש שיתבטל כו', וכ"כ בפ"מ, וכתב דאף שקא בשאלה שאין זה ברור שיתבטל אם יפסידו, מ"מ יש לחש שלא יתנו נזקה יותר וא"כ מפילא ותבטל, וגם יש צד התור שקנה קרקע מהא"י ועוד לא נקרא שם ישראל עליו לכן יש התור שיקפדו הכל הפרעה והצורך לבנין לא"י עד שיגמרו הפתלים, רק אחר שיגמרו הפתלים והגג אז יתורו ויגנו ולא יעשו מאז ואילך בשבת. משום דפתלים והגג אין הפר שהיא להכ"כ, אבל בבנין התקרה ושאר ענינים שנפר שאין עושין כן בבנין הרי"ט רק לבנין בהכ"כ אין להתיר ע"י הערמת המכירה כיון שהוא נפר לכל, ולכן אחר גמר הפתלים והגג לא יעשו בשבת, ע"ש: [*] **לפסל האבנים כו'**. וכתב בדגול מרובה שאם הא"י מסתת אבנים שלו ומתקן קורות שלו, שהישראל עשה עמו קבלת על הכל, והבירה עוד ביד הא"י לסתת אבנים אחרות ולהחזיק אלו לעצמו, אעפ"י שמפרסם שהוא לצרך ישראל, מותר, שהוא לא נקרא עבדן מלאכת ישראל, ע"ש:

באור הלכה

בחדושי רבי עקיבא איגר הביא שגם בתשובת מהר"י הלוי הסכים גם-כן לאסור, אף דעתו בעצמו שם להתיר היכא שמנהג המקום הוא לשכר בקבלנות. והנה בקבלת דשדך, אם נתפרסם שזה האיש דרכו בקבלנות או שמנהג המקום כן, לא נוכל למחות ביד המקילין, שבלאו הכי יש כמה ראשונים שסבירא להו דבשדך מתר קבלת משום דיתלו בפאריסות, ונהי דאנן קומא לן להחמיר בזה פסמינת השלשון ערוך קאידר רבנותא, מכל מקום באפ"ן זה נראה היש לצרך דעמית להקל: אכנס בקבלת דבית, שדעת רבנו תם להקל יחדידא דהוה בזה, וגם הוא בעצמו חזר בזה, כמו שכתב רבנו ירחם, יש לענין אם יש להקל אפלו בנתפרסם, וכנ"ל. אחר-כך מצאתי בנשמתאדם קלל ג שגם דעתו להחמיר בזה, ועל-כן צריך עיון למעשה¹⁷. והנה מה שכתבנו במשנה ברורה דקבלת נקרא אם כל הבנין הוא רק בקבלנות, אבל לא כשהאדריכל בלבד הוא קבלן ושאר שכירים שמתקו הם לפעמים שכיירים, כן כתבו האחרונים. ונראה על דעת הפננה הוא, דאותו בעל-הבית דרכו לשכר לפעמים בעצמו את השכירים שמתקו לשכירים, ולכך לא נקרא תו שם בקבלנות על הבנין¹⁸, אבל אם הדרך הוא תמיד שאין בעל-הבית יודע כלל מפל צסק, רק שהוא שוכר האדריכל והאדריכל בעצמו דרכו לשכר לפעמים שכיירי יום חתו, תו הו"ו זה גם-כן בכלל קבלנות: * לא ישקעם בפנין. הנה בטור כתב דאסור לשקעם בפנין, והא דלענין בית פתב הטור בסימן תקמג, וממנו העתיק המחבר בסעיף ג, דרק נכון להחמיר, תרין בתוספת-שבת דהקא שרוצה לשקעם בפנין חשוב כלהתחלה. וממנו אברהם בסעיף קטן י משמע דגם זה חשוב כדריבד, דיש הפסד על-ידי זה. ולענין דעמי נראה דבכונה שנה המחבר מלשון הטור ולא כתב בלשון "אסור", וכונתו דרק נכון להחמיר

באר היטב

לשכר א"י בקבלנות לקח הנזבל מן הרחוב והאינסי יהודים עושים המלאכה בשבת, נ"ל משום דבשל רבים ליכא חשדא, אבל בשכיריים פשיטא דאסור, וא"כ היה נראה להתיר לבנות בית-הכנסת בשבת בקבלנות, ומ"מ ראיתי שהגדולים לא רצו להתירו, כי בזמן הזה אין האמות מניחים לשום אדם לעשות מלאכה בפרהסיא ביום חגם, ואם נניח אנהנו לעשות איכא חלול השם, אבל תמון הרחוב אין נקרא ע"ש ישראל כ"כ, ומ"מ במקום שאין נזהגין התור ברחוב אין להקל, מ"א. ונ"ל שאם ח"ו יש חשש שיתבטל הבית הכנסת מלבנות שרי בקבלנות, עין סימן תקמד ס"א, ודוק:

וגם יש צד התור שקנה קרקע מהא"י ועוד לא נקרא שם ישראל עליו לכן יש התור שיקפדו הכל הפרעה והצורך לבנין לא"י עד שיגמרו הפתלים, רק אחר שיגמרו הפתלים והגג אז יתורו ויגנו ולא יעשו מאז ואילך בשבת. משום דפתלים והגג אין הפר שהיא להכ"כ, אבל בבנין התקרה ושאר ענינים שנפר שאין עושין כן בבנין הרי"ט רק לבנין בהכ"כ אין להתיר ע"י הערמת המכירה כיון שהוא נפר לכל, ולכן אחר גמר הפתלים והגג לא יעשו בשבת, ע"ש: [*] **לפסל האבנים כו'**. וכתב בדגול מרובה שאם הא"י מסתת אבנים שלו ומתקן קורות שלו, שהישראל עשה עמו קבלת על הכל, והבירה עוד ביד הא"י לסתת אבנים אחרות ולהחזיק אלו לעצמו, אעפ"י שמפרסם שהוא לצרך ישראל, מותר, שהוא לא נקרא עבדן מלאכת ישראל, ע"ש:

משנה ברורה

יש מקומות שנהגין התור לשכרו לקח הנזבל מרחוב אף שעושה בו בשבת, וכתב המגן אברהם דטעמם, דבשל רבים ליכא חשדא, אבל בשכיריים פשיטא דאסור. (יא) והאחרונים השיגו על טעמו, ודעמם דאין נפקא מנה בזה הענין בין רבים ליחידים¹⁰, וגם הוא בעצמו כתב לבסוף דבמקום שאין נזהגין התור ברחוב אין להקל, עין שם טעמו, דיש חלול השם בדבר, וכדלקמיה. והנה אפלו אם נאמר דבשל רבים ליכא חשדא, מכל מקום הסכים (יב) המגן אברהם שאין להתיר לבנות בית-הכנסת בשבת בקבלנות, כי בזמננו שאין האמות שכנינו מניחים לשום אדם לעשות מלאכה בפרהסיא ביום חגם איכא חלול השם¹¹ אם נניח אנהנו לעשות ביום שבת יום-טוב. (יג) ומכל מקום כתבו כמה אחרונים, דאם יש חשש חס ושלום שיתבטל הבנין בית-הכנסת לגמרי, מתר להניח אינו יהודי לבנותו כשהוא בקבלנות¹², ובלבד שיהיה מפרסם לכל שהוא בקבלנות: **ב (יד) לפסל האבנים וכו'**. ודוקא כשאבנים וקורות הם של ישראל, ונתנם לאמן אינו יהודי לסתתם ולתקנם; אבל אם האינו יהודי מסתת אבנים שלו ומתקן קורות שלו, שהישראל עשה עמו קבלת על הכל, והבירה עוד ביד האינו יהודי לסתת אבנים אחרות ולהחזיק אלו לעצמו, אפלו עושה זה לצרך ישראל, אם אינו בביתו של ישראל, אף שהוא מפרסם שעשה זה לצרך ישראל, מותר, שזה לא נקרא עבדן מלאכת ישראל¹³, כן כתב הדגול מרובה, וכבר קדמו בתשובת הרד"ב בחלק ששי סימן נו, אף שפסיקם שם, דאם היה האינו יהודי מסתת אותם בשבת סמוך לבנין, אין נכון הדבר, משום מראית העין¹⁴, שלא יאמרו שכירו הוא: **(טו) דלצרך מחבר הוא**. כדי לשקעם בהבנין, על-כן חשבוהו כמחבר, וצריך למחות בידו¹⁵ (טז) אם הוא בתוך התחום (טז) אפלו עושה רחוק מהבנין: **(טז) ואם עשו כן**. עין לקמיה מה שכתבנו בזה¹⁶: **(יז) ויש אומרים דאם אינו וכו'**. היש אומרים (טז) קאי אפלוהו, דהינו אף מחבר גמור לא אסור בקבלנות אלא בסתמא, דמסתמא שם הישראל נקרא עליו, אבל בידוע לנו שאינו מפרסם הבנין על שם ישראל, לא אסור בקבלת; והא דצ"ן הרמ"א היש אומרים על סתות אבנים, משום דבבנין ממש אין מצוי זה: **(יח) שרי**. הינו, (יז) שאינו צריך למחות באינו יהודי אם יעשה מלאכתו בשבת, (יח) ובלבד שלא יאמר לו שעשה בשבת. וכל זה דוקא אם האינו יהודי עושה בביתו, או שיהיה על-פל פנים רחוק מהבנין, כדי שלא יהיה מוכר שהוא של ישראל, וכנ"ל. ומשמע (יט) בכמה אחרונים דסבירא לן לדינא כהלש-אומרים הנה לענין סתות האבנים, ואפשר דגם המחבר מודה לה בזה, אף לענין מחבר גופא, אפלו אם הבנין עומד במקום שאין ידוע שהוא שלו, גם-כן (כ) אין להקל, דיש לחש לשכניו או לבני ביתו שיודעים שהוא שלו ויחשדוהו, וכמו שכתבנו לעיל בסעיף קטן ו:

שער הציון

(יא) אליה רבה ותוספות שבת ושי"א: (יב) וכן כתבו בספר בית-מאיר וישנות יעקב: (יג) באר היטב ותוספת-שבת, והובאו בשערי תשובה: (יד) מוכח מרי"ו ותשובת רד"ב חלק ו סימן נו, עין שם: (טו) ספר התרומה, דלקלי עלמא אסור אם הוא קרוב לבנין, עין שם: (טז) עלת-שבת ואליה רבה, וכן משמע מהג"ר, וכן מוכח בכל-בו גופא, עין שם. גם בפריימגדים באשל-אברהם אות ג מצדד לומר כן, עין שם: (יז) כן משמע בכל-בו גופא: (יח) דלא צריך מתלוש לקפן בסימן רב: (יט) עין בפ"ח דסבירא לה דגם המחבר מודה באינו מפרסם, וכן משמע בפרישה דהלכה הפסולת, אף שהפירוש דבריהם לענין סתות אבנים, וכן מוכח בחי"אדם לענין סתות אבנים דאם אינו מפרסם שרי. ואף שראיתי עוד לא היה אחרון שמחמיר אף לענין סתות אבנים, נראה לי שאין לחש לזה, דבלאו הכי הרי"ו והספר התרומה מפקפקים בענין סתות אבנים כיון דבאמת הוא מלאש, וגם הבי"ח מישב שיטתם, עין שם: (כ) עין בפריימגדים אות יג, ונראה לי ברור כמו שכתבתי, דכן הוא דעת מגן-אברהם בסעיף קטן ד ואליה רבה ויש אומרים אחרונים, וכן משמע בתוספת-שבת ובכלבו-שי"ת והג"ר דאסור משום דלא פלוג:

הלכות שבת סימן רמד

(כל בו): **ג** יאם בנו אינם יהודים לישׁראל בית בשבת (יט) באסור, (ו) (כ) נכון להחמיר (כא) שלא יפנסו בו: הגה מיהו, אם התנה ישׁראל עם אינו יהודי שלא לעשות לו מלאכה בשבת, *והאינו יהודי עשה (כב) בעל-כרחו למהר להשלים מלאכתו, אין לחש (מרדכי ריש פרק מי שהפך ורבינו ירוחם וביי. ועין לקמן סימן תקמג):

ד המלאכת פרהסיא, אפלו במטלטלין, בגון ספינה (כג) הידועה לישׁראל, *דינה כמו מלאכת מחבר: **ה** יאם שבר אינו יהודי לשנה או לשנים (ו) (ז) (ח) שיתב לו (כה) או שיארג לו בגד, הרי זה נותב ואורג בשבת, כאלו קצץ עמו שיתב לו ספר או שיארג לו בגד, שהוא עושה בכל עת שיצעה. והוא,

ד טור בסימן תקמג מהא דמועריקטן י"ב ה ספר תורת האדם ו רמב"ם פרק ו מהלכות שבת

באר היטב

(1) נכון להחמיר. ופ"ח פתב דבקבלנות יש לסמך על ר"ת ומתיר בדיעבד, והיה פשתקן האבנים דמתיר לשקעם, מ"א ט"ז. ויבטל אלניהו רבה הוכיח ממשמעות ה"פ דנכון להחמיר פדעת ש"ע: (1) שיתב לו. זהו דעת הרמב"ם. ונ"ל פננת הרמב"ם, כדרך השרים שיש להם סופר מיוחד ששכל עת שצריך השר לכתב מחיב לו לכתב ובעת שאין צריך יושב בטל, לך מתיר לכתב בשבת, שהוא עושה בכל עת שיצעה, שהרי הישׁראל אינו אומר לו לעשות בשבת ואם רצה עושה למחר ואין הישׁראל מרויח פמה שעושה בשבת. והשו"מ

שערי תשובה

[1] שיתב לו. עב"ט. וכתב בנ"י מהר"א מנינא ששאל מגביר א' היושב באמ"ט¹ אם יוכל לעשות חובם שיוכל לדפס בו דגמת חתימתו ממש וביום השבת יצעה להדפיס חתימתו על הפתקים שהוא צריך לחתם, ואסר לו. וע"ש מ"ש בענין פתב שלהם. ובשו"ת הרמב"ם. ונ"ל פננת הרמב"ם, כדרך השרים שיש להם סופר מיוחד ששכל עת שצריך השר לכתב מחיב לו לכתב ובעת שאין צריך יושב בטל, לך מתיר לכתב בשבת, שהוא עושה בכל עת שיצעה, שהרי הישׁראל אינו אומר לו לעשות בשבת ואם רצה עושה למחר ואין הישׁראל מרויח פמה שעושה בשבת. והשו"מ

משנה ברורה

ג (יט) באסור. הינו, שהיה בקבלת ובתוף התחום, דהוא אסור רק משום מראית עיניו⁽¹⁾, דבאמת אדעתה דנפשה עבדי, ונכ"ל; אבל אם היו שכיריים, דמדינא אסור, יש בזה אסור מצד הדין בדיעבד ולא יכונן בלבד, פן פתב המגן-אברהם, וכן מוכח ג"כ פן דעת ה"פ לענין שכיריים, וכן פתב התיי-אדם, דבשכיריים אסור מדינא בענין זה שהוא מלתא דפרהסיא - לו לעולם, ולאחרים בכדי שיעשו, וכמו לקמן בסימן שכה סעיף יד, עין שם. (כא) ויש מקלין, דאף בכהאי גוונא אינו אסור מדינא פי אם בכדי שיעשו. ועין לקמן בסימן שכה סעיף יד שם במשנה ברורה: (כ) נכון להחמיר. והאחרונים (כג) פתבו, דבדיעבד יש לסמך בקבלנות על דעת רבנו תם ומתיר לדרור בו אפלו לעצמו, וכן בסתות האבנים ותקון הקורות אם היה בקבלנות, יש להתיר בדיעבד לשקעם בבגן: (כא) שלא יפנסו בו. לעולם, (כב) ואפלו אחרים⁽²⁾. (כז) אבל מכל מקום מתיר להנות משמו ולמכרה לאינו יהודי: (ככ) בעל-כרחו. ורצה לומר, שעבר על תנאו שהתנה עמו מקדם, על-פן אין לו לחש לזה, דהינו שאין צריך אפלו למחות לו עוד בעת שעושה המלאכה וכן מוכח במרדכי ורי"ו שהם מקור דין זה, שהוכחו בבית-יוסף לקמן, וכן

באור הלכה

בזה ולא פדעת הטור, וכן מוכח מהג"א בבאורו: * והאינו יהודי עשה בעל-כרחו. עין במשנה ברורה ט"ז סעיף קטן כב כמה שהבאנו בשם האליה רבה והסברנו שטמו, דהנה לה להנות מתחלה. ולאורה יש להביא ראיה מעבודת-גלולים כ"ב, דמשמע שם דרך רבבי שמעון בן אלעזר אמרין לה לאינו יהודי וצייית, אבל לרבן שמעון בן גמליאל אינו יהודי לא צייית, ולכך אוסר שם להשפיר לו מרחצו בתחלה, שבודאי לא ישמע לו אחר-כך כשיאמר לו שלא תחמנו בשבת; ואס"פ הכי נמי לענין קבלת פשע כמה שלא התנה מתחלה עמו, דלכסוף לא יצית. וכן משמע מרש"י מועריקטן י"ב ע"א דפרש דמקבלי קבלת בתוף התחום אסור, הינו שאסור לתנו לו קבלת כי עבדי לה בשבתא, אלא דלא סמכין על מה שחמנו אחר-כך, אם לא שיתנה עמו מתחלה, וזהו גם לרש"י בודאי שרי. וזה בארנו סברת אליה רבה. ומכל מקום לדינא צריך עיין, דמהרמב"ם [וכן מהשלחן-ערות שהעתיקו דבריו בסעיף א] משמע דקבלת מתיר למטר לו לקתחלה, אלא דכשיגיע יום-שבת יחמנו ולא יצחנו לעשות מלאכה, ובעניני מרחץ גם הרמב"ם נתב דאסור להשפיר לו, כלשנא דגמרא, ועל כדרך צריך לחלק, דלענין מרחץ שהוא שכור לאינו יהודי לגמרי סבירא לה לרבן שמעון בן גמליאל דלא יצית לנו לשבת ביום השבת, מה שאין כן קבלת: * דינה כמו מלאכת מחבר. עין בסימן רנב סעיף ג דכתב שם המחבר על דין זה: יש להחמיר ולאסור, משמע דלאו מדינא פתב כן, והוא סותר להך דהקא; פן פתב המגן-אברהם בסימן רנב סעיף קטן י. וגם הג"א בבאורו שם פתב דסותר להך דהקא. ולדינא משמע מאחרונים [התו"ש והגר"ז והח"א] דתפסו להך

מוכח מבאור הג"א]. ועין במגן-אברהם שמפקפק מאד בדין זה, (כט) דכיון שהוא מחבר והיו מלתא דפרהסיא איכא חשדא דרואים שלא ידעו שהתנה, וכן באליה רבה נתקשה על עקר הדין של המרדכי, ועל-פן אין להקל בזה, אלא (כו) יראה למחות לו ולמנוע מפעלתו. וכתב האליה רבה, דמכל מקום נראה שאין צריך לתן להם מעות כדי שישפסקו, פיון שפכך התנה מתחלה ונרצו לך, עד כאן דבריו. ומשמע מלשונו, דאם לא התנה מתחלה אין די במחאתו בלבד, אלא צריך לפזר ממעותיו כדי שישפסקו⁽²⁾, ונראה שטעמו דפשע, דהנה לה להתנות מתחלה⁽²⁾. (כו) וצריך עיין לדינא: **ד** (כג) הידועה לישׁראל. אין מירי שעושה אותה ברשות ישׁראל, דאי הכי אפלו היה דינו רק במטלטלין דעלמא גס"פ היה אסור, כדמוכח בסימן רנב סעיף ב דאף במטלטלין אסור אם עושה אותה ברשות ישׁראל, אלא מירי שלא בביתו. ועין במגן-אברהם ושארי אחרונים, דדוקא אם עושה את הספינה במקום גלוי ומפרסם, דאם בצנעה אין להחמיר בה, כדמוכח בסימן רנב סעיף ג: **ה** (כד) שיתב לו. פתב מגן-אברהם: פננת הרמב"ם, כדרך השרים שיש להם סופר מיוחד או ח"ט מיוחד, ששכל עת שצריך השר לכתב מחיב לו לכתב, ובעת שאין צריך לו יושב בטל, ולכן מתיר לכתב או לארג בשבת, שהוא עושה בכל עת שיצעה, שהרי הישׁראל אין אומר לו לעשות בשבת⁽²⁾, ואם רצה עושה למחר, ואין הישׁראל מרויח פמה שעושה בשבת, אף שיתב לו ספר או שיארג לו בגד, שהוא עושה בכל עת שיצעה; (כא) אבל אם שכו לראג לו תמיד בשנה זו או לכתב לו תמיד, אסור אף להרמב"ם לכתב לו בשבת, אף שאין מדקדק עליו על בטול איזה יום, מכל מקום הרי מרויח הישׁראל בעשתו. ומהש"י משמע (כט) דגם בכהאי גוונא חשוב להרמב"ם קבלנות, פיון שאינו מקפיד עליו אם יבטל איזה יום, דאם הוא מקפיד עליו שלא ישב איזה יום בטל אסור לכלי עלמא. דהוי כאלו צהו לעשות ביום השבת. עוד פתב הש"י, דאם שכו לגמור ספר או בגד תוף אותו זמן, (ל) הוא כמקפיד, והינו בשיריע דאי אפשר לגמור אם לא שיעשה גם בשבת, ואף שאם יאנס עצמו וישב בלילה יוכל לגמור בחול, אף-על-פי-כן הוי זה כמצננה לו לעשות בשבת [פן באר הפר"מ מגדים פננתו והספיק עמו נגד האליה רבה]: (כה) או שיארג לו, הרי זה וכו'. פן צריך לומר:

שער הצייון

(כא) פן משמע מש"י בסעיף זה, דסתם וכתב דאפלו נעשה באסור גמור אין אסור מדינא רק נכון להחמיר, והיה דשכ"ה סעיף יד, התם משום דגנאי הוא שיקבר בקבר מפרסם שנתחלל בו שבת בשבילו, וכמו שכתב הש"י שם באותו יג ונוטף שם מדעת המגן-אברהם בשם הרמב"ם דהוא דין בכל פרהסיא) בשם הר"ן, וכן משמע קצת דעת האליה רבה בסימן זה: (כב) הם ה"פ בתחלת סימן רמד והשו"מ והתיי-אדם ושו"א: (כג) מגן-אברהם: (כד) אליה רבה ותיי-אדם פדעת השלחן-ערות, ונפקא-מנה מזה לדין לענין שכיריים גבי אחרים: (כז) עין באליה רבה שדעתו דמטלטלין בבית ישׁראל דינו כמקדש: (כח) פשת דבמחאה לכלי עלמא מהני אפלו בקרקע, דמאי תנו לה למעבר. ולא הקשה המגן-אברהם אלא משום דבאורו הוא כמו שפרשנו, וכמו שכתב המגן-אברהם בעצמו לקמן בסימן תקמג סעיף קטן ו: (כז) עין באור הלכה: (כט) וכן פתבו התוספות שבת ותיי-אדם: (לט) וכן משמע מאלה רבה פת"ש: (ל) ולא התיר הרמב"ם אלא כשאין עליו לגמור המלאכה ואין מקפיד על בטול: תרגום: 1 משך, משרה.